

**EVROPSKA KONFERENCIJA MINISTARA
ODGOVORNIH ZA PROSTORNO/REGIONALNO PLANIRANJE (CEMAT)**

13. CEMAT 2003.

16-17.09.2003, Ljubljana, SLOVENIJA

**LJUBLJANSKA DEKLARACIJA
O TERITORIJSKOJ DIMENZIJI ORŽIVOG RAZVOJA**

Mi, ministri Država članica Saveta Evrope prisutni na 13-toj Sednici evropske konferencije ministara odgovornih za regionalno planiranje koja se održava u Ljubljani 16. i 17. septembra 2003, ispitavši dokument koji čini osnovu ove Deklaracije i razmotrivši:

- Predanost Saveta Evrope zaštiti i promociji ljudskih prava, vladavini zakona i pluralističkoj demokratiji, koja je našla konkretan izraz u različitim evropskim konvencijama i poveljama,
- Privrženost Saveta Evrope i naročito CEMAT-a cilju održivog razvoja, koja je iznova potvrđena kroz Vodeće principe održivog prostornog razvoja evropskog kontinenta, usvojene na 12-toj Sednici CEMAT-a 2000, a koje je Komitet ministara Saveta Evrope 2002. preporučio članicama (Prep(2002)1),
- Prisutne ekološke i druge probleme, vezane za prostorni razvoj, naročito one u vezi sa ekonomskom i socijalnom kohezijom i održivim i uravnoteženim razvojem Evrope,
- Specifičnu geografsku situaciju naše zajedničke Evrope, koja pruža raznovrsnost mogućnosti koje se mogu realizovati kroz adekvatne politike i njihovu odgovornu implementaciju u saglasnosti, saradnji i solidarnosti između građana i državnih vlasti, regiona i lokalnih zajednica,
- Tekuće procese evropske integracije-pristupanje novih Država članica Savetu Evrope i najveće proširenje Evropske unije od njenog osnivanja-koji predstavljaju važne korake u izgradnji evropske kohezije,
- Našu spremnost da nastavimo sa promovisanjem integrisanog pristupa ekonomskoj i socijalnoj koheziji i regionalno uravnoteženijem i održivom razvoju, koji poštuje raznolikost i jedinstvenost Evrope,
- Našu odlučnost da Evropa takođe doprinese održivom razvoju svog geografskog okruženja na istoku i jugu, kao i na globalnom nivou,
- Ulogu lokalnih i regionalnih vlasti Evrope u implementaciji principa održivosti,

Usvajamo sledeću Deklaraciju:

1. Koncept održivog razvoja se postepeno učvršćivao tokom zadnje decenije 20-tog i početkom 21-vog veka, naročito posle Zemaljskog samita u Riu 1992, a takođe ga potvrđuje i Svetski samit u Johanezburgu kao nezaobilaznu paradigmu razvoja i kao centralni elemenat međunarodnog programa rada. Međutim, prisutna različita tumačenja održivog razvoja i načina na koje se ovaj cilj može ostvariti održavaju raznovrsnost težnji ili vizija.
2. Održivi razvoj nije samo ekološko pitanje. Utvrđena su tri aspekta održivog razvoja: ekonomska održivost, ekološka održivost i socijalna održivost. Prvi aspekt podrazumeva ekonomski rast i razvoj, drugi obuhvata integritet ekosistema i brigu o njihovom kapacitetu i bioraznolikosti, dok poslednji obuhvata vrednosti kao što su

jednakost, osposobljenost, dostupnost i učešće. Pored ove tri komponente, Vodeći principi održivog prostornog razvoja evropskog kontinenta uvode i četvrtu dimenziju: kulturnu održivost.

3. Teritorija je složen sistem, koji ne obuhvata samo urbanizovane, ruralne i druge prostore, na pr. industrijsko zemljište, već prirodu u celini i okruženju u kome ljudi žive. Ona je mesto i neophodan okvir ljudskog stanovanja i aktivnosti, i stoga predstavlja osnovu održivog razvoja.
4. Nedosledne razvojne politike prouzrokuju rizik, nekontrolisanu upotrebu zemljišta i neodrživi razvoj. One su štetne i za samu prirodu i za ljude, što se potvrdilo nekoliko puta kroz ljudske žrtve i pustošenja izazvane nesrećama koje su nedavno pogodile Evropu - kako prirodnim putem, kao što su zemljotresi i vulkanske erupcije, suše i poplave, tako i nesrećama izazvanim ljudskim faktorom, uključujući ratove, požare velikih razmera itd. Održivi prostorni razvoj sprečava ili značajno umanjuje ove rizike.
5. Brojni procesi stavljaju na probu održivost naše zajedničke evropske budućnosti. Ovi izazovi se naručito odnose na:
 - disparitet ekonomskog i socijalnog razvoja između Evrope i nekih susednih zemalja i između evropskih regiona, koji se ponekad poklapa sa administrativnim granicama, i unutar regiona, uvećavajući rizik od razvoja koji se odvija različitim brzinama;
 - isticanje socijalnih nejednakosti, stepena siromaštva i neujednačenog pristupa osnovnim robama i uslugama, stvarajući marginalizaciju i isključivanje;
 - oštećenje prirodne sredine, degradaciju naseljenih oblasti i loše funkcionisanje fizičke i socijalne infrastrukture i usluga u velikom delu Evrope usled pada ekonomije ili rata, dovodeći do neželjene migracije, uključujući migraciju izbeglica;
 - intenzifikaciju saobraćajnih tokova, zakrčenje drumskog saobraćaja i rezultirajuće oštećenje prirodne sredine;
 - češće dešavanje prirodnih i ljudskim faktorom izazvanih nesreća, delimično usled klimatskih promena, ugrožavajući ljudski život i pruzrokujući ozbiljne štete;
 - gubitak vitalnosti i kvaliteta života u mnogim ruralnim oblastima, uključujući depopulaciju, transformaciju i gubitak tradicionalnih ruralnih pejzaža i načina života, prirodnih resursa i ruralnog nasleđa;
 - potrebu revitalizacije gradova i kontrole širenja gradova, kao i potrebu smanjenja pretnje kulturnom identitetu i kolektivnim tradicijama evropskog života, vrstama naselja i nasleđu.
6. Da bi adekvatno odgovorile na izazove održivog prostornog razvoja evropskog kontinenta, politike prostornog razvoja moraju biti dalje unapređene, da bi se:
 - smanjili dispariteti, naročito kroz uravnoteženiju i efikasniju teritorijalnu lokaciju aktivnosti, infrastruktura i usluga u cilju povećanja njihove dostupnosti;
 - podržao uravnoteženi policentrični razvoj evropskog kontinenta i formiranje funkcionalnih urbanih regiona, uključujući mreže malih i srednjih gradova, kao i mreže ruralnih naselja;
 - obezbedile mere za revitalizaciju propadajućih naselja i za ponovni razvoj eksploatisanih mesta u cilju kontrole upotrebe zemljišta, smanjenja siromaštva i nezaposlenosti i poboljšanje kvaliteta gradskog života;

- povećala efikasnost transportnih i energetskih mreža i sveli na minimum njihovi negativan uticaj, naročito kroz poboljšanje javnog putničkog transporta i iznalaženje multimodalnih rešenja protoka tereta;
 - sprečile i smanjile potencijalne štete od prirodnih nestreća, tako što bi se obrasci i struktura naselja učinili manje podložnim takvim nesrećama;
 - zaštitilo i unapredilo prirodno i izgrađeno okruženje, naročito tamo gde su ona već zagađena ili ugrožena ili pod pretnjom da takva postanu;
 - smanjila intenzifikacija, industrijalizacija i zavisnost od hemijskih sredstava u poljoprivredi, i to kroz politiku prostornog razvoja koja bi omogućila da raznolika ekonomska aktivnost otvori nove tržišne mogućnosti za stanovnike ruralnih oblasti;
 - uspostavila ravnoteža između očuvanja postojećeg kulturnog nasleđa, dovođenja novih investicija i podržavanja postojećih životnih i radnih zajednica u urbanim i ruralnim oblastima;
 - povećalo učešće građana u pristupima prostornog razvoja i u osmišljavanju i implementaciji politika prostornog razvoja.
7. Prema tome, od usvajanja Vodećih principa održivog prostornog razvoja evropskog kontinenta na 12-toj sednici CEMAT-a 2000 godine, CEMAT kontinuirano doprinosi unapređenju pristupa održivog razvoja kroz inteziviranje naučnih i političkih rasprava o najistaknutijim temama i pitanjima uravnotežanog i održivog razvoja Evrope. Organizuje skupove, donosi važne zaključke i smernice, nadgleda pozitivne primere politika održivosti i prati uspešne primere transevropske saradnje, kao što je izneto u dokumentima 13-te CEMAT-ove sednice iz 2003.
 8. Međutim, da bi se postigla održivost, politike održivog razvoja moraju dostići znatno jaču transsektoralnu dimenziju. Pristup prostornog razvoja uključuje saradnju različitih sektora aktivnosti, različitih nivoa vlasti, i različitih zainteresovanih strana. Zato je on važno sredstvo implementacije politike koje puža široko prihvatljivo rešenje. On omogućava da sve javne politike koje imaju teritorijalni uticaj budu ispitane i procenjene u cilju jačanja i povećanja njihovog kombinovanog delovanja i održivosti njihovih rezultata. Međutim, sektoralne politike treba da same u potpunosti integrišu dimenziju održivosti, naročito centralni sektori, na pr: transport, energija, poljoprivreda i dr.
 9. Teritorijalni uticaji razvoja prelaze nacionalne, regionalne, lokalne ili bilo koje druge administrativno utvrđene granice. Zato je transevropska saradnja u oblasti prostornog planiranja, koja bi obuhvatila sve nivoe vlasti, od neprocenjive važnosti i zahteva unapređenje.
 10. Proširenje Evropske Unije je jedinstvena prilika, ali u isto vreme i krajnja potreba, za inteziviranje transevropske saradnje u oblasti prostornog razvoja. Ta saradnja treba da se realizuje kroz saradnju vlasti starih i novih Država članica Evropske Unije i drugih Država – članica Saveta Evrope na primer – i kroz uspostavljanje saradnje u ovoj oblasti između evropskih zemalja i zemalja susednih kontinenata. Neophodno je obezbediti nove inicijative i finansijska sredstva za unapređenje takve saradnje, videne kao investicije koja će imati dalekosežne koristi ne samo za koheziju i uravnotežen razvoj Evrope, već i za njenu perspektivu u svetu globalizacije.

11. Efektivan prostorni razvoj zahteva aktivno učešće i adaptaciju zasnovanu na regionalnim razlikama i lokalnim potrebama. Regionalni nivo vlasti doprinosi jačanju razvojnih inicijativa i omogućava da one postignu optimalne rezultate kroz međuregionalnu saradnju. U okviru svojih zadataka, lokalne vlasti mogu sarađivati jedna sa drugom, sa drugim vlastima u svojoj zemlji i, ukoliko Zakon dozvoljava, sa vlastima drugih Država. U procesu donošenja odluka o pitanjima koja ih se tiču, ali koja ne spadaju u okvir njihove vlasti ili odgovornosti, treba uključivati ili konsultovati što je moguće više lokale i regionalne vlasti.
12. Prostorni razvoj obezbeđuje značajna sredstva lokalnim i regionalnim vlastima. Interakcija političkih tela, organa i partija, nevladinih organizacija, profesionalnih i drugih unija i građana u procesu donošenja odluka vezanih za prostorni razvoj predstavlja važan faktor lokalne i regionalne demokratije. Lokalne i regionalne vlasti koje su nadležne za prostorno planiranje i politiku prostornog razvoja na svojim nivoima, mogu imati važnu ulogu u transevropskoj saradnji i biti veoma efikasne u implementaciji politike prostornog razvoja na lokalnom nivou.

Mi, ministri Država članica Saveta Evrope odgovorni za regionalno/prostorno planiranje, uzevši u obzir univerzalnu važnost održivog razvoja, svesni izazova održivosti i prepoznavši značaj tekućih evropskih integracija, ističemo da je pristup prostornog razvoja neophodan metod za ostvarivanje cilja održivog razvoja i stoga:

- se obavezujemo da ćemo napraviti plan kombinovanih aktivnosti u cilju obezbeđivanja održivog razvoja evropskog kontinenta, i da ćemo svake treće godine podnositi izveštaj CEMAT-u i Komitetu ministara Saveta Evrope o implementaciji Vodećih principa održivog prostornog razvoja evropskog kontinenta;
- poveravamo Komitetu viših zvaničnika CEMAT-a da definiše strukturu našeg izveštavanja i indikatore nastavka implementacije, i da izvrši procenu napretka u implementaciji Vodećih principa održivog prostornog razvoja evropskog kontinenta;
- pozivamo Države članice Saveta Evrope da podrže i unaprede ulogu prostornog planiranja u svojim razvojnim politikama, da promovišu horizontalnu i vertikalnu saradnju unutar Država, kao i na transevropskom nivou, i da sarađuju u okviru ESPON-a;
- upućujemo molbu Komitetu ministara, Parlamentarnoj skupštini, Kongresu lokalnih i regionalnih vlasti Saveta Evrope, kao i Evropskoj Uniji, da podrže ulogu pristupa prostornog razvoja na transevropskom nivou kao važnog sredstva za postizanje održivosti;
- pozivamo Evropsku Uniju i Savet Evrope da unaprede svoju saradnju u oblasti prostornog razvoja i molimo Evropsku Komisiju da, na osnovu iskustva Interreg, Phare, Tacis, Cards i Meda programa, definišu sredstva koja bi olakšala transevropsku saradnju između evropskih, susednih zemalja u oblasti prostornog razvoja, u cilju sprečavanja podela nastalih usled neuravnoteženog razvoja;
- pozivamo Komitet ministara da, u okviru Trećeg samita Saveta Evrope, uzme u razmatranje održivi prostorni razvoj.